

выступил Верховный совет Украины. Она предусматривает широкое привлечение представителей деловых, научных кругов в разных странах мира для популяризации туристического потенциала Украины.

Источники и литература

1. Маринин М. Какие нужны меры по защите отечественного туризма //Туризм: практика, проблемы, перспективы, 1998. № 2. С.12
2. Національний турпродукт: якісний, отже конкурентний //Урядовий кур'єр. 26 вересня 2009р. – № 177.
3. В. Мурава Интуристам нужен активный отдых //Общественно – политическая независимая русская газета Украины «Крымская правда». 2009. 2 окт. – № 178 (24761). – С.2.
4. А. Войтко Лондон признан самым посещаемым городом мира //Всеукраинская ежедневная газета «Факты»
5. РСТК – гарант стабильности в море крымского туризма //Вестник РАТА Тур 1 журнал для профессионалов. – 2003. – С.30.
6. Рыбинцев В.А. Система рекламирования продуктов виноделия //Актуальные проблемы экономики. 2005. – № 3. – С.66.
7. Азар В. Туротрасли – самостоятельный орган управления //Российская туристическая газета. – 1999. – 26 сент. – 3 окт. – № 24.

Любіцева О.О., Кочеткова І.В.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ ПИТАННЯ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В СТОЛИЧНОМУ МІСТІ

Постановка проблеми. Розвиток рекреаційно-туристичної діяльності обумовлює зростання уваги до питань рекреаційного природокористування, особливо в умовах великих містах. Столичні міста, які є значними дестинаціями, відчують посилений тиск рекреантів (як туристів, так і місцевих жителів), що робить питання рекреаційної діяльності і рекреаційного природокористування в столичних та інших великих містах особливо актуальним. Актуальність питання, що винесено для розгляду, відзеркалене також у проблемі сталого (стійкого) розвитку туризму в дестинаціях різного рівня.

Аналіз стану досліджуваної проблеми та рівень її вирішення. Свого часу питаннями рекреаційного природокористування в містах займалися І.Зорин, Ю.Веденін, І.Родичкін, В.Сторчевус, В.Нудельман, Т.Панасенко, В.Тимчинський та інші радянські, українські географи і містобудівельники. Аналіз стану досліджуваної проблематики дозволяє зробити висновок, що попри значну увагу, яка з середини 1970-х років, приділяється питанням рекреаційного природокористування, багато питань ще залишаються не вирішеними. До таких питань належить організація природокористування в столиці, населення якої зростає, відчувається не контрольованість багатьох соціально-економічних процесів, одним з яких є процес рекреаційної діяльності. Саме в умовах загострення соціально-економічних проблем питання рекреаційно-туристичного природокористування в умовах сталого розвитку міста потребує науково обґрунтованих рішень.

Метою даної статті є обґрунтування напрямків вирішення питання оптимізації рекреаційно-туристичного природокористування в столиці відповідно до рекреаційних циклів місцевого, приміського населення та туристів.

Виклад основного матеріалу. Рекреаційне природокористування є цілісною системою відносин людина (суспільство) – довкілля (природа), які складаються на певному етапі суспільного розвитку в процесі вивчення, освоєння, використання, перетворення, охорони та відтворення природно-ресурсного потенціалу території (акваторії) задля задоволення індивідуальних та суспільних рекреаційних потреб [1].

Рекреаційне природокористування ґрунтується на таких закономірностях: а) обмеженість самовідтворення та саморегулювання природи; б) залежність змін компонентів природи від антропогенного впливу; в) формування природно-антропогенних територіальних комплексів рекреаційно-туристичної спеціалізації на основі комплексування природних та суспільних елементів. (ресурсів).

Концептуальними засадами рекреаційного природокористування є природнича, в основу якої покладений ландшафтний аналіз; еколого-економічна, яка базується на класифікації стадій відтворювального процесу природних ресурсів; збалансованого (стійкого) розвитку природних, економічних та соціальних підсистем.

Специфіка рекреаційного природокористування полягає в чіткій ресурсній орієнтації; безпосередньому впливові на природу, який здійснюється рекреантами в процесі рекреаційних занять і суттєво впливає на самоорганізацію природно-антропогенних комплексів; піонерному використанні природних ресурсів, які не знаходять застосування в інших сферах діяльності (наприклад, найвищі вершини, мальовничі ландшафти).

В рекреаційному природокористуванні можна виділити такі напрямки як рекреаційне ресурсоспоживання (наприклад, бальнеологічних, біотичних ресурсів); рекреаційне ресурсвикористання (кліматичних, водних, земельних ресурсів), використання властивостей середовища з рекреаційною метою (розміщення рекреаційно-туристичної інфраструктури, об'єктів і т.д.) [3].

Структура рекреаційного природокористування в місті залежить від видів рекреаційних занять, їх сезонності, тривалості, масовості та інших параметріві в основному зводиться до таких видів: літні –

пішохідні прогулянки, пішохідний туризм, прогулянки на велосипедах, фотополування, етологія, купання, плавання, сонячні й повітряні ванни, водні спортивні заняття, яхти, водні лижі, рибальство, підводне полювання; зимові – пішохідний туризм, лижні прогулянки, фотополування, етологія, рибальство, катання на ковзанах і санчатах.

Специфіка рекреації в межах великого міста обумовлена малою площею природних об'єктів, придатних для рекреації, при великих обсягах відпочиваючих, кількість яких майже не має сезонних коливань, що визначає постійність значних обсягів рекреаційних навантажень на природно-рекреаційні об'єкти. Особливістю великих міст, що водночас є туристичними центрами, є також збільшення рекреаційних навантажень на природно-рекреаційні об'єкти центральних районів міста, що пов'язано із в'їзними туристичними потоками.

Рекреаційне природокористування в межах саме столичного міста визначається особливими повноваженнями Київської міської адміністрації згідно Закону України «Про столицю України – місто-герой Київ» (1999 р.), відповідно до якого міська влада має право визначати особливості землекористування, що спрощує режим рекреаційного природокористування.

Рекреаційне природокористування є частиною загальної рекреаційної діяльності, що може здійснюватися в межах міста. Ця рекреаційна діяльність може здійснюватись у закладах відпочинку, закладах культурно-мистецького профілю, спортивних закладах чи майданчиках, під час здійснення екскурсій тощо. Рекреаційне природокористування є фактом безпосереднього контакту людини з природним середовищем. Такий контакт відбувається на незабудованих міських територіях, які розглядаються як зелені зони. Зелена зона є сукупністю ландшафтів з насадженою чи природною рослинністю. В той же час не всі території міста, що не знаходяться під забудовою, належать до міської зеленої зони. Зелені зони відрізняються від просто незабудованих територій впорядкованістю та певним статусом, що регулюється на законодавчому рівні.

Зелені зони за функціональною ознакою поділяються на три основні групи:

а) озеленені території загального користування: парки культури та відпочинку, парки відпочинку, сквери і бульвари, спеціалізовані парки;

б) озеленені території обмеженого користування – на міжбудинкових житлових територіях, ділянках землекористування дитячих закладів, шкіл, вузів, наукових і лікувальних закладів, підприємств та організацій;

в) озеленені території спеціального призначення – санітарно-захисні зони промислових підприємств, водоохоронні, меліоративні та лісозахисні смуги, оранжерейні господарства та розплідники, коридори інженерних мереж, озеленені частини вулиць, доріг і кладовищ. [2]

На території України основною ланкою системи озеленення території міста прийнято вважати міський парк, причому його значення для міста зростає відповідно його розмірам. Міський парк створює умови для організації практично всіх видів відпочинку і можливість контакту мешканців міста з природою.

Середовище рекреаційної діяльності м. Києва можна поділити на внутрішнє, представлене ситуацією в місті, та зовнішнє, вплив якого спричинений попитом на київські рекреаційні ресурси, які пред'являють мігранти (трудова, сезонні, іммігранти).

Рекреаційні потреби населення м. Києва задовольняються в процесі добового, тижневого, сезонного та річного рекреаційних циклів, кожен з яких має власну ритміку саморегуляції і відповідний їй просторовий механізм. Добові рекреаційні потреби задовольняються міськими рекреаційними об'єктами, що знаходяться в межах пішохідної доступності від житла або місця роботи (локальний тип рекреаційного об'єкта) чи по дорозі між місцем проживання та прикладання праці/навчання (функціональний тип рекреаційного об'єкта). Для добової рекреації характерний обмежений набір рекреаційних занять, які до того ж мають досить стійкий характер (ранкові прогулянки або пробіжки тощо).

Тижневі рекреаційні потреби реалізуються на об'єктах, які є рекреаційно привабливими і мають оптимальну транспортну доступність (в межах 20–30 хв. на будь-якому з міських видів транспорту, що є взаємозамінними). Для них характерне поєднання активних рекреаційних занять на природі з культурно-пізнавальними або культурно-розважальними. Тижневі рекреаційні потреби задовольняються як в межах міста, так і на околицях, в межах зеленої зони (Феофанія, Пуща-Водиця, Конча-Заспа, Ірпінь та ін.).

Сезонні рекреаційні потреби є більш вмотивованими і пов'язані з порівняно тривалою рекреаційною діяльністю та більш різноманітними рекреаційними заняттями (наприклад, влітку це – відпочинок на пляжі біля води, на берегах Дніпра, заняття водними та іншими активними видами рекреації, розваги тощо; взимку – катання на лижах, санчатах, ковзанах тощо). Сезонна рекреація здійснюється киянами як в межах міста, так і за його межами – на околицях, де розташована зелена зона міста, та в межах Київської міської агломерації, межі якої сягають до двох годин транспортної доступності. Київська міська агломерація, виконує урбокомпенсаційні функції завдяки дачному відпочинку, санаторному (пансіонати, бази відпочинку, санаторії) відпочинку, самодіяльному туризму і має найрізноманітніший набір рекреаційних занять, що впливає на розширення цієї зони, її ущільнення та зростання рекреаційних навантажень.

Річні рекреаційні потреби задовольняються під час відпустки і також можуть перекладатися на урбокомпенсаційні можливості зони агломерації, а також на внутрішньоміські можливості, які надає Дніпро як рекреаційний об'єкт.

Рекреаційно-природні та історико-культурні об'єкти м. Києва є туристично-привабливими ресурсами, які визначають потужні в'їзні туристичні потоки. Ці потоки також можна поділити на:

а) добові, які можуть бути здійснені як трудовими мігрантами, так і спеціально з екскурсійною метою (наприклад, шкільні екскурсії до Києва з приміських шкіл). В цьому випадку до рекреаційних ресурсів м.

Києва пред'являються вибіркові вимоги, переважно культурно-пізнавального або культурно-розважального характеру;

б) тижневі рекреаційні потреби аналогічні добовим, спрямовані на задоволення рекреаційних потреб приміських жителів, однак включають також і туристичні в'їзні потоки (туризм «вихідного дня»), що збільшує навантаження на рекреаційні об'єкти центральної частини міста;

в) сезонні потоки до м. Києва є туристичними. За статистикою, середній термін перебування туриста в Києві становить 3,5 доби і основне навантаження лягає на найбільш цінні та привабливі рекреаційні об'єкти (об'єкти Світової культурної спадщини – Софія Київська, Києво-Печерська лавра, парки на схилах Дніпра тощо).

Рекреаційне природокористування в столиці є результатом реалізації рекреаційних потреб населення міста, приміської зони, розвитку внутрішнього та в'їзного туризму. Таким чином, виконання Києвом столичної функції сповна поширюється й на рекреаційне природокористування.

Висновок. Рекреаційне природокористування є структурною компонентою процесу природокористування, значення якої зростає відповідно до зростання рекреаційно-туристичної діяльності. Рекреаційне природокористування у великому місті, а особливо у столичному, має свою специфіку, яка обумовлена виконанням столицею своїх функцій, що збільшує потік рекреантів і навантаження на рекреаційні об'єкти центральної частини міста. Водночас, зелена зона сельбищних територій (житлових масивів «спальних районів») зазнає деградації, з одного боку, внаслідок переексплуатації, з іншого, невпорядкованості та одноманітності рекреаційних занять, високим одномоментним навантаженням (особливо у вихідні та святкові дні). Неконтрольована забудова, ущільнення міської забудови призводить до зменшення зеленої зони і зростання рекреаційних навантажень, що, в кінцевому випадку, призводить до їх деградації.

Джерела та література

1. Любіцева О.О. Потенціал рекреаційний /Екологічна енциклопедія. – Т.3.–К., 2008. – С.129–130.
2. Програма розвитку зеленої зони м. Києва до 2010 року та концепції формування зелених насаджень в центральній частині міста/Рішення Київської міської Ради від 19 липня 2005 року N 806/3381;
3. Яковенко И.М. Рекреационное природопользование: методология и методика исследований. – Симферополь, «Таврия», 2003. – 335с.

Маленков Р.О.

ТУРИСЬКО-РЕКРЕАЦІЙНА СКЛАДОВА КАДАСТРУ ТЕРИТОРІЙ ТА ОБ'ЄКТІВ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ

Природно-заповідний фонд України включає в себе ряд територій та об'єктів, які мають подвійну задачу – заповідання природи та рекреацію – національні природні парки (НПП) та регіональні ландшафтні парки (РЛП). Це природоохоронні, рекреаційні, культурно-освітні, науково-дослідні установи, що створюються з метою збереження, відтворення і ефективного використання природних комплексів та об'єктів, які мають особливу природоохоронну, оздоровчу, історико-культурну, наукову, освітню та естетичну цінність. Основними їх завданнями є: збереження цінних природних та історико-культурних комплексів та об'єктів; створення умов для ефективного туризму, відпочинку та інших видів рекреації; сприяння екологічній освітньо-виховній роботі. Але рекреаційно-туристичний потенціал цих об'єктів використовується дуже неефективно. Серед значної кількості природоохоронних рекреаційних установ лише одиниці виконують нормально свої функції. Не будемо перераховувати усі причини такої ситуації, назвемо лише одну з них – катастрофічний дефіцит інформації для громадян України та її гостей. Та незначна кількість інформації про НПП та РЛП, що є в мережі Інтернет, а це найбільше і найстабільніше джерело інформації, ні в якій мірі не задовольняє попит серед населення. Одним із варіантів вирішення проблеми дефіциту інформації може стати інтерактивна кадастрова система.

Територія Автономної Республіки Крим є одним із головних туристсько-рекреаційних регіонів України, але й вона використовується дуже неефективно. Крім того використання рекреаційного потенціалу Криму має виключно сезонний характер. Головним рекреаційним ресурсом туристи вважають море, тому основний їх наплив припадає на теплий період року. Але Крим має усе необхідне для полісезонної рекреації: величезну кількість об'єктів історико-культурної спадщини та фантастичну природу. Але рекреаційний потенціал природно-заповідного фонду використовується не належним чином. Головна причина такої ситуації – знову ж дефіцит інформації. А головним джерелом подібної інформації може (і повинен) стати кадастр об'єктів та територій природно-заповідного фонду, зокрема, його туристсько-рекреаційна складова.

Метою цієї статті є аналіз можливостей доповнення кадастру територій та об'єктів ПЗФ інформацією про їхні рекреаційно-туристичні ресурси з можливістю майбутнього використання цієї інформації в інтерактивному кадастрі.

Кадастр територій та об'єктів ПЗФ є системою необхідних і достовірних відомостей про природні, наукові, правові та інші характеристики територій та об'єктів, що входять до складу природно-заповідного